

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Cursus studiorum monasticorum, sive series sublimium disciplinarium - Cod. Ettenheim-Münster 99-110

Logica s. ars cogitandi - Ettenheim-Münste 101 - Philosophia eclecticica

Cartier, Gallus

[S.l.], [18. Jahrh.]

[Caput] quartus

[urn:nbn:de:bsz:31-110938](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-110938)

S. Quartus.

De Definitione et Divisione
principis Enumeratiōnis Speciebus

Ex omnibus Enumeratiōnis specie-
bus, quas Logica considerat, nulla ad com-
parandas ceteras disciplinas majoris sunt usus
et utilitatis, quam Definitio et Divisio.
Unde et eas, pro ratione instituti nostri
huc expendere animus est; atque primo
de Definitione dicendum.

Definitio igitur generatim spectata
est Oratio, quae quod in re vel nomine
obscurum est, explicat. Unde alia est
Definitio rei, alia nominis.

Definitio nominis est ea, quae de-
terminat aliquis, quid per nomen ali-
quod intelligat: ut si quis e.g. dicat, ani-
mam appello id, quod in nobis est cogita-
tionis principium, parum sollicitus,
quo nomine alii eam vocent.

Ex quo habetur 1.º Definitiones
nominum ab arbitrio Definientis pen-
dere: cum enim quaelibet vox ex se
et ex sua natura sit indifferens ad ali-
quid quodcumque significandum, cui-
que licitum erit, in proprium suum
usum, vocem aliquam ad hanc prae-
se rem significandam determinare,
modo prius alios hac de commone faciat.

Habetur 2.º item circa nomi-
nis Definitionem moveri non debe-
re, sed extra omnem controversiam
eam esse positam; ut pote quo arbi-
traria sit: unde et principii locū a
Mathematicis ponitur, ut et ab iis om-
nibus, qui demonstrationum curam
habent. Nam saepius vana conten-

149.

145.

* Vulgares Philosophi sub
titulo Mobi Sciendi de
Definitione, Divisione et Ar-
gumentatione solent agere,
ut quas communiter tres Mo-
di Sciendi esse dicant.
Modum autem Sciendi Defini-
unt Orationem ignoti ma-
nifestativam. Hujusmodi
autem Orationes ignoti mani-
festativas esse Definitionem,
Divisionem et Argumenta-
tionem: Nam, inquirunt, tot
sunt modi Sciendi, quot sunt
in re aliqua ignota, quae ma-
nifestari indigent: Sed haec
sunt tria: nam vel ignotum
est quid res sit; vel quotie-
plex sit, seu quos habeat par-
tes; et denique qualis sit, sive
quas habeat proprietates: pri-
mum autem explicatur per
Definitionem; secundum per
Divisionem; et tertium
per Argumentationem.

150. tiones ex vocum homonymia, seu ambiguitate, nascuntur, nisi ea sic antea fuerint definita, ut nulla in ipsis ambiguitas relinquatur, nec non Status questionis clare et distincte percipiatur. Quamobrem Tullius, lib. 1. de officiis, Omnis, inquit, qua à ratione suscipitur de aliquâ re institutio, debet à definitio- ne proficisci, ut intelligatur, quid sit id, de quo disputatur. Hoc autem de nominis, non de rei, definitione intellegendum, cum definitio rei in contentionem vocari possit, non autem definitio nominis.

146. Definitio rei quippe est oratio, explicans naturam rei: Sic homo definitur à vulgaribus, animal rationale; Mens substantia cogitans; Corpus substantia extensa et solida seu impenetrabilis; Deus ens perfectissimum.

Hæc definitio rei duplex distinguitur, una essentialis, altera accidentaria, quæ et Descriptio vocatur.

Definitio essentialis est ea, quæ fit per principia rei essentialia; nempe per genus et Differentiam; Species enim physica seu natura completa, genere et Differentiâ continetur, ut alibi explicatum est. [Sic si definitur Triangulus, figura tribus lineis contenta, hæc definitio totam illius naturam comprehendet; nam quod figura dicitur, hoc est illius genus; et quod tribus lineis contenta asseratur, id ad illius dif-

Aa 2

62

ferentiam pertinet.

157.

Differentia accidentaria seu minus accurata, quae et Descriptio nuncupatur, est ea, quae explicat naturam rei, vel per causas illius extrinsecas, hoc est, per causas efficientem et finalem, ut si hominem definias esse animal ad aeternam beatitudinem à Deo creatum: vel per proprietates et accidentia, ut si dicas: homo est animal risibile, bipes, implume, rectum, &c.

Jam ut rectè Definitio rei fiat, 147
tres praescribuntur regulae: 1^a ut Definitio sit clarior re definita, alioquin per eam res obscurarentur magis, quam illustrarentur. Undè quae per se sunt notissima et apertissima, ea Definitione non egent.

2^a est, ut Definitio sit brevis, nihilque in eà redundet.

3^a Denique est, ut Definitio sit reciproca cum re, quae definitur: hinc trita axiomata illa: Cui convenit Definitio, convenit et definitum: Cui repugnat definitum repugnat et Definitio. Nunc pauca etiam addenda sunt de Divisione.

Divisio est totius in suas partes distributio: quod quidem totum, si sit potentiale seu universale, quod à Latinis dicitur omne, nempe quod partes habet sub se, quo Subjectiva dicuntur, ut Genus habet sub se Species, et Species sub se habent Individua; illius Divisio retinet nomen gene-

148.

152. viam Divisionis. Sed si sit totum ac-
tuale et singulare, quod scilicet habet
partes in se, quae dicuntur actuales, et
ex quibus constat; rursus ea partes vel
sunt essentiales, ut corpus et mens res-
pectu hominis, et Divisio totius in illas
nomen genericum Divisionis retinet;
vel istae partes sunt integrantes Jun-
taxat, sive, ut ajunt, entitative,
nimirum sine quibus tota aliqua
entitas integra esse non potest. tunc
Divisio ista dicitur partitio, ut
partitio corporis humani in caput,
truncum, et artus.

De Divisione totius potentia-
lis praesertim agunt logici, illius-
que quatuor numerant species.
1^a est, quae distribuitur genus
in suas species, v. g. Substantia in
mentem et corpus. 2^a quae genus
per differentias suas dividitur: ut
cum dicitur, omne animal est vel
rationis particeps, vel ratione desti-

* Junta Philoso- tutum*. 3^a Cum Subjectum com-
phos illos, qui ab omne dividitur per varia acciden-
animantibus bru- tia, quae seorsim suscipere potest:
tris omnem re- ut cum dicitur, Omne corpus vel
movent rationem. movetur, vel quiescit. 4^a cum
accidens per varia subiecta, quibus
inesse potest, distribuitur: ut cum
dicitur, Omne bonum vel est corpo-
ris vel animi.

M 149. Tres sunt pariter Divisionis
Leges. 1^a ut partes Divisionis ad-

quant totum divisum, nec excedant 153.
aut deficient. 2^a Ut membra di-
visionis sint opposita, et quantum
fieri potest immediata, id est, ut
inter totum et illa nullum sit aliud
membrum interpositum seu inter-
medium: ut cum dicitur, Omnis
numerus vel est par vel impar, nul-
lum aliud divisionis membrum pra-
cedere debet. Sed si animal divide-
retur in hominem, Leonem, equum,
p. prius dividi posset in hominem
et beluam: tum belua in Leo-
nem, equum, p. Ceterum in om-
nibus habenda est claritatis et dis-
tinctionis ratio; ac modo imme-
diata divisione, scilicet in partes
proximas et immediatas; modo
mediata, et in partes remotiores,
prout res postulat, utendum.

3^a Ut ista membra nec nimis
multa sint, quia confusionem pare-
rent, cuius vitandae gratia instituta
est divisio: nec unum in alio con-
tineatur: v.g. male divideretur
corpus humanum in caput, truncum,
artus, manus, et pedes; nam manus
et pedes in artibus comprehendun-
tur. Et haec sunt, quae de Defi-
nitione et Divisione tractanda pu-
tavimus; et quamvis in scientiis
nihil utilis sit, quam bene defi-
nire et dividere; hic tamen de
illis plura eloqui necessum non